

LIETUVOS MOKSLŲ AKADEMIJOS VRUBLEVSKIŲ BIBLIOTEKOS
2022 METŲ VEIKLOS ATASKAITA

2022-ieji LMA Vrublevskių bibliotekai – sukaktuviniai 110-ieji gyvavimo metai. Kaip ir šalies bei viso pasaulio gyvenimą, taip ir Bibliotekos veiklą temdė karo Ukrainoje debesys ir ilgai galiojusi ekstremalioji situacija, paskelbta dėl COVID viruso pandemijos.

Pirmą metų ketvirtį dalis Bibliotekos darbuotojų dirbo dalinai nuotoliniu būdu, vėliau sparčiai į pabaigą artėję priestato rekonstrukcijos darbai ir būtinybė planuoti dokumentų perkėlimą į naujas saugyklas kolektyvą paskatino mobilizuotis ir imtis neatidėliotųjų darbų.

Kovo 21 d. visi Fondų ir vartotojų aptarnavimo skyriaus (savo dispozicijoje turinčio 2,5 mln. egzempliorių pagrindinio fondo dokumentų) darbuotojai buvo atšaukti iš nuotolinio darbo. Prasidėjo Laikinių saugyklų Galinės kaime, taip pat įvairiose Bibliotekos rūmų patalpose patalpinto fondo ruošimas kėlimui į naujas saugyklas.

Tokius pačius darbus pradėjo planuoti ir specializuotieji skyriai, saugantys vertingą kultūros paveldą: rankraščius, retus spaudinius, dailės kūrinius, kartografiją ir kt. Į naujas saugyklas 2022 m. spalio 3 d. metu pradėtas kelti Senosios periodikos fondas (1 100,5 m lentynų). Jis baigtas kelti spalio 26 d. Lapkričio mėn. atvežti pirmieji padėklai su knygomis iš Laikinių saugyklų, kurias Biblioteka turi atlaisvinti iki 2023 m. balandžio mėn.

Nežiūrint sudėtingo laikotarpio, Bibliotekos darbuotojai stengėsi, kad nenukentėtų skaitytojų bei lankytojų interesai. Kolektyvas vykdė visus darbus, numatytus Bibliotekos nuostatuose. Metiniai darbų rodikliai, palyginus su 2021-aisiais, ūgtelėjo, kai kurie – ženkliai.

2022 m. nauji dokumentai Bibliotekoje buvo komplektuojami iš tradicinių šaltinių: privalomojo egzemplioriaus (34,3 % visų leidinių), nemokamai gaunamų spaudinių (31,1 %), knygų mainų (17,6 %), periodikos prenumeratos (15,6 %) ir pirkimų (1,3 %).

Džiugina, kad privalomojo egzemplioriaus gauta 391 egz. daugiau, nei 2021 m. Liūdina, kad kasmet brangsta leidinių prenumerata. 2022 m. ji pabrango 6 802 Eur, nors užsakomų leidinių skaičius ne padidėjo, o netgi 2 pavadinimais sumažėjo. Svarbus komplektavimo šaltinis tebėra pirkimai, tačiau kasmet naujų leidinių Bibliotekos skaitytojams dėl lėšų stokos nuperkama vis mažiau: 2022 m. jų nupirka už 6 638 Eur (2021 m. – 8 326 Eur, 2020 m. – 11 021 Eur). Kaip ir ankstesniais metais, vienu iš vandeningiausių šaltinių išliko knygų mainai. 2022 m. iš 301 mainų partnerių gauta 1825 vnt. spaudinių už 35 154,54 Eur, o partneriams išsiųsta 1 913 vnt. už 20 372,83 Eur. Nuo 2022-02-24 mainai su Rusijos ir Baltarusijos partneriais buvo sustabdyti dėl šioms valstybėms taikomų ES sankcijų. Į Ukrainą leidiniai nebuvo siunčiami dėl karo situacijos, tikimasi mainus su šios šalies partneriais atnaujinti 2023 m. 2022 m. į Pagrindinį fondą neatlygintinai perduota 3 222 įvairių dokumentų iš privačių asmenų bei organizacijų (2021 m. – 2 337 egz.), į Mainų fondą – 2 397 egz.

2022 m. Biblioteka suteikė skaitytojams pastovią prieigą prie 23 duomenų bazių, iš kurių 15 buvo prenumeruotos, viena nupirka, o 7 gautos nemokamai.

2021 m. pasibaigus paskutiniam eMoD.LT projekto etapui, jį vykdanči Lietuvos mokslinių bibliotekų asociacija 2021–2023 m. Lietuvos mokslinėms bibliotekoms DB prenumeratą numatė iš Lietuvos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos lėšų. Jų ŠMSM skyrė žymiai mažiau, tad LMAVB dalies DB teko atsisakyti. 2022 m. Biblioteka per LMBA prenumeravo:

1. Cambridge Core (Full Collection).
2. EBSCO eIFL.net DB paketą (8 licencijuotos ir 6 nemokamos DB).
3. JSTOR (Essential Collection, ARTSTOR Digital Library).
4. Nature.
5. Springer Journals.
6. Taylor&Francis.

Už šias DB Biblioteka sumokėjo 15 164 Eur tikslinį kofinansavimo įnašą. Mokslinių bibliotekų paraiškas gauti ŠMSM finansavimą 2023 m. vertino Lietuvos mokslo tarybos ekspertai, ir Bibliotekos pateiktas pageidaujimų DB sąrašas buvo patvirtintas.

Dėl Baltarusijos Respublikai taikomų sankcijų Biblioteka atsisakė prieigos prie eilė metų nemokamai prieinamos Baltarusijos Respublikos Nacionalinio teisinės informacijos centro duomenų bazės ЭТАЛОН-ONLINE.

Nepaisant karantino COVID-19 pandemijai suvaldyti, Rankraščių skyriuje buvo įsteigti net 9 nauji asmenų fondai (2021 m. – 3): F443 – Romo Pakalnio, F444 – Onos Atlavinytės, F445 – Vytauto Pranciškaus Stražio, F446 – Juozo Misevičiaus, F447 – Marcelino Šikšnio-Šiaulėniškio, F448 – Zavkevičių giminės, F449 – Vidos Girininkienės, F450 – Antano Purėno, F451 – Tomo Sakalausko. Iš viso gauti 1 176 rankraščių dokumentų saugojimo vienetai (2021 m. – 831 vnt.).

Darnią kolektyvo veiklą sunkino nenumatyti skubūs darbai. Dar 2021 m. gruodžio mėn. Biblioteką pasiekė raštas iš Gamtos tyrimų centro su prašymu perimti parankinį Botanikos instituto fondą. Iš pradžių sutarta kėlimo darbus atlikti iki 2022 m. pabaigos, tačiau, Instituto rūmus perėmus Lietuvos nacionaliniam dailės muziejui, prireikė viską atlikti iki rugsėjo mėn. Nors buvo vasara, teko skubiai mobilizuoti kolektyvą. Darbuotojai peržiūrėjo leidinius, užėmusius 300 metrų lentynų; 12 195 fiz. vnt. buvo supakuota ir ant 10 palečių pervežta saugoti į laikinąją saugyklą.

Keliant į naują saugyklą senosios periodikos dokumentus, buvo sustabdytas Senosios periodikos skaityklos darbas, o skaitytojai iš anksto apie tai informuoti. Baigus kėlimo darbus, senoji periodika skaitytojams vėl išduodama T. Vrublevskio skaitykloje.

Ruošiantis rūmų remontui, išformuota Bendroji skaitykla. Darbuotojų darbo vietos ir įranga buvo perkelta į dvi kitas: Atvirųjų fondų ir Periodikos, skaityklas.

Nors 2022 m. dirbta nelengvomis sąlygomis, lankytojų sulaukta daugiau, nei pernai – užregistruoti 26 516 apsilankymai (2021 m. – 21 802), dokumentų išduota taip pat daugiau – 64 147 egz. (2021 m. – 57 684). Taip pat padaugėjo užsienio tyrėjų ir mokslo darbuotojų, apsilankusių ir dirbusių specializuotų skyrių skaityklose – jų buvo 143 (2021 m. – 76, 2020 m. – vos 47). Daugiausia jų atvyko iš Lenkijos – 97, iš Baltarusijos ir Vokietijos – po 10, iš Čekijos – 7, Italijos – 4, JAV – 3, Didžiosios Britanijos, Estijos, Belgijos bei Rusijos – po 2, Prancūzijos, Latvijos, Izraelio ir Suomijos – po 1.

Pasitelkę elektronines priemones, nemažai vartotojų naudojosi Bibliotekos dokumentų rinkiniais ir duomenų bazėmis. Tai parodo žemiau pateiktos lentelės.

1 lentelė. paieškų ir atsisiuntimų skaičius

Katalogas	Paieškų skaičius	Įrašų peržiūrų skaičius	Visateksčių dokumentų atsisiuntimų skaičius
Bendrasis katalogas	108 430 2021 m. – 107 945 2020 m. – 107 850	68 663 2021 m. – 59 895 2020 m. – 65 313	neskaičiuojama
Rankraščių katalogas	48 894 2021 m. – 56 179 2020 m. – 55 338	18 348 2021 m. – 17 233 2020 m. – 15 311	neskaičiuojama
Skaitmeninis archyvas (DSpace)	1 881 836 2021 m. – 2 909 733 2020 m. – 3 335 006	4 896 501 2021 m. – 4 962 651 2020 m. – 3 953 589	2 942 155 2021 m. – 3 024 918 2020 m. – 2 310 655
eLABa talpykla			8 485 2021 m. – 20 817

2 lentelė. Bendroji skaitmeninio archyvo (DS) statistika

	Iš viso iki 2020-12-31	Iš viso iki 2021-12-31	Iš viso iki 2022-12-31	Per 2022 metus
Rinkiniai ir kolekcijos	775	804	845	41
Dokumentai	26 619	27 050	28 803	1 753
Registruoti vartotojai (be darbuotojų)	2 127	2 672	3 170	498
Apsilankymų (registruotų vartotojų prisijungimų) skaičius	15 705	18 755	21 446	2 691
Skaitmeninti rankraščiai	8 527	8 652	8 745	93
Tarnybinis archyvas	14 946	14 996	16 017	1 021
Iš viso dokumentų:	26 619	27 050	28 803	1 753

Bibliotekos darbuotojai stengiasi, kad kuo daugiau elektroninėje erdvėje neatspindėtų dokumentų būtų prieinami internete, nes vartotojai paiešką korteliniame kataloge vykdo vis rečiau. Tokia padėtis matyti iš tolesnės lentelės.

3 lentelė. Įrašų skaičius kataloguose ir DB (iš viso)

Katalogas	Įrašų skaičius
Bendrasis katalogas (mab01)	446 297
Rankraščių katalogas (mab04)	88 056
Bibliografijos katalogas (mab05)	54 064
Bibliografijos katalogas (mab08)	22 483
Mokslotyros DB (mab07)	1 507
Autoritetinių įrašų DB (lbt11)	6 428
Skaitmeninis archyvas (DSpace)	28 803

Bendras DB įrašų skaičius	647 638
Egzempliorių skaičius	1 437 979

Komunikacijos skyriaus duomenimis, Bibliotekos lankytojams 2022 m. buvo surengti 27 renginiai, o juose apsilankė 880 asmenų. Po karantino dalis lankytojų į renginius nebeatėjo, nes pirmenybę teikė filmuotos medžiagos peržiūroms. Bibliotekos Yuotube kanale augo virtualių peržiūrų skaičius, tinklalaidę dažniau lankė irgi klausytojai.

4 lentelė. Socialinių tinklų rodikliai

Tinklaidė <i>Vrublevskių biblioteka ir bičiuliai</i> , turinio formavimas, anonsavimas	Iš viso 2 platformose audioįrašų – 39; vienos iš jų – Anchor – vidutinis vieno epizodo klausytojų sk. 11	Spotify iš viso klausytojų 479, išaugo 133
Socialiniai tinklai FB	225 įrašai	Sekėjų skaičius augo nuo 6154 iki 6479
Socialiniai tinklai Instagram	134 įrašai: iš jų 29 istorijos, 105 įrašai pagrindiniame puslapyje	678 sekėjai, paaugo 111
Socialiniai tinklai Yuotube	28 videofilmai nufilmuoti, sumontuoti ir paviešinti	330 sekėjų, augo 116, peržiūrų 32 212

Vienas iš Bibliotekos veiklos barų – atsakyti į vartotojų užklausas raštu ir žodžiu. Šis darbas nebuvo apmiręs ir karantino metu, o 2022 m. ypač išaugo raštiškų bibliografinių užklausų skaičius: jų pateikta 2 158 (2021– 1 731). Ypač daug užklausų sulaukė Rankraščių, Retų spaudinių, Mokslinės informacijos ir Tyrėjų informacinio aptarnavimo skyriai. Pastarojo padalinio darbuotojos visuomet atlieka didžiulį darbą, teikdamos tyrėjams bibliometrines konsultacijas su citavimo rodikliais. 2022 m. jos pateikė 115 sąrašų.

Kaip ir ankstesniais metais, dalis tradicinių paslaugų persikėlė į virtualią erdvę. 2022 m. joje paskelbtos 6 teminės parodos. Iš viso per praėjusius metus buvo parengtos net 52 teminės parodos. Kai kurios iš jų susilaukė didelio visuomenės susidomėjimo. Lankytojai gausiai lankė parodą „Pranciškaus Skorinos „Mažajai kelionių knygelei“ – 500“ (D. Narbutienė, S. Narbutas), „Lietuvos karimų praeitis ir nūdienu LMA Vrublevskių bibliotekos rinkiniuose“ (E. Paškevičiūtė-Kundrotienė, R. Kazlauskienė), „Nuo akmens iki kodekso: įvairenybės iš knygos istorijų“ (A. Zemkajutė). Pastarąją parodą aplankė 27 ekskursijos (317 asmenų), iš jų 3 vyko anglų kalba.

Mokslinių darbų programa Bibliotekoje 2022 m. buvo toliau sėkmingai vykdoma. Lapkričio 3 d. Lietuvos mokslo tarybos svetainėje paskelbtuose oficialiuose kasmetinio 2021 m. universitetų ir mokslinių tyrimų institutų veiklos vertinimo rezultatuose palankiai atspindėta ir Bibliotekos veikla. Į Vieversį teikta 13 Bibliotekos darbuotojų darbų. 6 humanitarinių mokslų publikacijos užskaitytos pagal teikiamų darbų limitą (17,15 balo). Daugiau balų gavo taikomojo mokslo darbas (18,3 balo), kurį Biblioteka pasidalijo su

Lietuvos istorijos institutu. Straipsniai įvertinti po 2 balus. Iš teiktų 7 socialinių mokslų publikacijų užskaitytos 6 (24,922 balo). Mokslo studija įvertinta 6,3, o straipsnis „Knygotyroje“ – 10,622 balo (Scopus DB 2021 m. žurnalo cituojamumo rodiklis SNIP – 0,473). Dar keturi straipsniai įvertinti po 2 balus.

2022 m. Biblioteka išleido 3 leidinius:

1. *LMA Vrublevskių bibliotekos darbai*. Tėstinis mokslo darbų leidinys, 2022, 11 tomas. ISSN 2783-7300.

2. Narbutas, Sigitas. *Ankstyviausieji Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos leidiniai: Skiriama Pranciškaus Skorinos 550-osioms gimimo ir „Mažosios kelionių knygelės“ 500-osioms išleidimo metinėms = Najwcześniejsze wydania Wielkiego Księstwa Litewskiego: Poświęcone 550. Rocznice urodzin Franciszka Skoryny i 550. rocznice opublikowania „Malej książeczki podróżnej“*. Białystok: Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego; Wilno: Biblioteka im. Wróblewskich Litewskiej Akademii Nauk, 2022. 279 p.

3. Pleskačevskaja, Inesa. *Istoriniai pasivaikščiėjimai su Pranciškumi Skorina*. Iš rusų k. vertė Irena Aleksaitė. Vilnius: Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka. 194 p.: iliustr. ISBN 978-9986-498-84-1.

Vienas svarbiausių mokslinės veiklos renginių buvo tarptautinė mokslinė konferencija „Pranciškus Skorina ir Renesanso knygos kultūra. Skorinos *Mažajai kelionių knygelei* – 500“. Ji buvo parengta su partneriais: VU Komunikacijos fakultetu, Lietuvių kalbos institutu ir Lietuvių literatūros ir tautosakos institutu. Konferencija vyko 2022 m. rugsėjo 22–23 d. LMA. Bibliotekos darbuotojai joje perskaitė 2 pranešimus.

2022 m. jie aktyviai dalyvavo ir kitose mokslinėse konferencijose šalyje ir užsienyje, perskaitė 15 mokslinių pranešimų, parengė 26 straipsnius ir 14 mokslo sklaidos publikacijų.

2022 m. buvo dosnūs stažuočiai: A. Zemkajutė 2022 m. liepos 8–17 d. dalyvavo tarptautinėje Baltijos žydų paveldo studijų programoje, o 2022 m. lapkričio 12–19 d. stažavosi Lenkijos MA bibliotekoje Krokuvoje. Dr. K. Rekašiūtė ir S. Jaskelevičiūtė 2022 m. rugsėjo 12–18 d. stažavosi Prahoje, Karolio universitete, vykusioje tarptautinėje mokykloje „Gydytojas, leidėjas ir sodininkas: 500 metų nuo P.Skorinos veiklos perkėlimo iš Prahos į Vilnių. Bibliotekoje taip pat darbavosi du stažuotojai iš Lenkijos: Vroclavo universiteto Teisės, administravimo ir ekonomikos fakulteto bibliotekininkė Karina Soltysiak ir Tadeušas Juchnevičius. Jų stažuotė vyko nuo 2022-05-02 iki 2022-05-06.

Spalio 28 d. Retų spaudinių skyriaus darbuotojas Timofiejus. Murašovas Vilniaus universitete apgynė humanitarinių mokslų srities filosofijos mokslo krypties disertaciją „Sugrįžimo prie mąstymo ištakų problema Levo Šestovo filosofijoje“ ir įgijo mokslų daktaro laipsnį. Jis papildė Bibliotekoje dirbančių mokslų darbuotojų gretas (13).

Iškalbingai apie profesinį mokslinį LMAVB darbuotojų potencialą kalba dalyvavimas aukšto lygio profesinėje ekspertinėje veikloje. Dr. Rima Cicėnienė darbavosi eLABA konsorciūmo valdyboje, Lietuvos kultūros tyrimų instituto mokslo taryboje ir atestacinėje-konkursų komisijoje, taip pat UNESCO programos *Pasaulio atmintis* nacionaliniame komitete, Kultūros ministerijos įsteigtame projektų programos eKultūra ekspertų kompetencijos tinkle ir Europos kultūros paveldo kompetencijų centro projekto 4CH valdyboje; aukščiausios kategorijos restauratorė Edita Keršulytė – Kilnojimų kultūros vertybių restauratorių atestavimo komisijoje (atestuotas 51 restauratorius) ir Lietuvos

standartizacijos departamento Technikos komitete (LST TK 81 *Kultūros vertybių išsaugojimas*), tokių pačių kvalifikacijų jos kolegė Birutė Giedraitienė – Europos knygų ir popieriaus konservavimo ir restauravimo tyrimų centre (Kremsas, Austrija; Lietuvos atstovė), o dr. Sigitas Narbutas – VU taryboje.

Bibliotekos reikšmę šalies ir tarptautiniu mastu apibūdina kasmet sudaromos bendradarbiavimo ir kitokios veiklos sutartys. 2022-02-28 jungtinės veiklos sutartį dėl partnerystės kuriant tarptautinę DB „Lituanistika“ LMAVB pasirašė su Lietuvos mokslo taryba, 2022-03-29 bendradarbiavimo sutartį – su Azerbaidžano nacionalinės mokslų akademijos Centrine mokslinė biblioteka, 2022-10-04 sutartį dėl leidybos – su Palenkės Lukašo Gurnickio biblioteka (Balstogė), 2022-11-14 sutartį dėl rankraščių elektroninių kopijų – su Liublino valstybiniu archyvu, 2022-12-05 bendradarbiavimo sutartį dėl LMAVB dokumentų panaudos Vilniaus miesto savivaldybės portale „Vilniaus DNR“ – su UAB „Vilniaus planas“.

2022 m. Biblioteka neblogai tvarkėsi su valstybės jai skirtomis biudžeto lėšomis. Tai atspindi žemiau pateikta lentelė.

5 lentelė. 2022 m. biudžetinių ir specialiųjų lėšų panaudojimas

	Biudžeto lėšos (Eur)	Specialiosios lėšos (pajamų įmokos) Eur
Darbo užmokesčiui	2 487 000,00	13 900,00
Sodrai	36 100,00	200,00
Spaudiniams įsigyti	55 329,74	
Saugyklų nuomai	91 200,00	
Komandiruočiams	1 600,00	600,00
Kvalifikacijos kėlimui	3 500,00	300,00
Reprezentacinėms išlaidoms	1 000,00	100,00
Informacinių technologijų išlaidoms	23 700,00	900,00
Prekių pirkimui	18 737,74	
Ilgalaikio turto įsigijimui		4 400,00
Komunalinėms paslaugoms	92 700,00	300,00
Ryšių paslaugoms	11 800,00	
Kitoms išlaidoms	7 932,52	5 800,00
Transporto išlaidoms	2 400,00	
Rekonstrukcijai	1 772 000,00	
Iš viso	4 605 000,00	26 500,00

2022 m. Bibliotekai buvo sunkūs finansų prasme, nes, pabrangus komunalinėms paslaugoms, nors ir labai taupydama energiją, įstaiga liko skolinga už komunalines paslaugas 10 338 Eur, už ryšių paslaugas – 2 200 Eur, už informacines technologijas – 907 Eur. Skola Sodrai 2022 m. išaugo iki 8 772 Eur.

2022 m. buvo panaudoti visi rekonstrukcijai skirti asignavimai (1 772 000,0 Eur), už juos atlikti visi numatyti darbai. Visiškai įrengtos sistemos: gaisro gesinimo, gaisro signalizacijos, vėdinimo, dulkių surinkimo, apsaugos signalizacijos, elektros instaliacijos, vėsinimo, elektroninių ryšių ir vandentiekio-nuotekų. Dalinai įrengta atvirųjų fondų valdymo ir savitarnos sistema. Tenka apgailestauti, kad subrangovas UAB „Vildeta“ nekokybiškai atliko savo darbą, jų pagamintos saugyklų lentynos neatlaikė knygų svorio, tad teko jas tikrinti, keisti ir stiprinti. Tai trukdė ritmingam leidinių kėlimui į saugyklas.

Nežiūrint visų sunkumų, kurie užgriuvo LMAVB bendruomenę 2022-aisiais, dar kartą įsitikinta, kad, dirbant sutelktai, pavyks sėkmingai perkelti visus dokumentus į naujas saugyklas, dalį senojo pastato atlaisvinti antrajam statybos darbų etapui, o tuo pačiu neprarasti savo skaitytojų, kurie vėliau galės dirbti gražiose ir patogiose atnaujintos Bibliotekos erdvėse.

Direktorius

dr. Sigitas Narbutas

Mokslinė sekretorė

Leokadija Kairelienė